

Organizational and pedagogical conditions for effective development of internationalization as a driver of University innovation system are outlined: compliance of the internationalization strategy with the mission of the university; the ratio of academic reputation and commercial interests of the University in the design and implementation of its internationalization strategy; systematic and consistent process of the internationalization coverage of all aspects of the university activities (education, science, social services) taking into account the tendencies of innovative development of each of them; the ratio of losses and benefits (human, temporal, intellectual, financial, material, etc.) in the design and implementation of academic mobility programs; adherence to international standards of quality in the process of foreign students' teaching; motivation and organizational support of students, teachers, researchers and administrators participation in international academic and research programs, internships, academic exchange programs.

Key words: university, internationalization, innovation system development, driver.

УДК 378:61:316.61:376 – 054.62

Олена Семеног

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
orcid iD 0000-0002-8697-8602

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ У ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

У статті на основі аналізу наукових джерел і практичного досвіду узагальнено напрями реалізації соціокультурного компонента в підготовці іноземних студентів-медиків в університетах України, зокрема під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу, у виховній роботі. Акцентовано увагу на викладанні курсів української мови як іноземної, української культури з урахуванням положень особистісно орієнтованого, компетентнісного, культурознавчого, аксіологічного, діяльнісного методологічних підходів, принципів гуманізації, міждисциплінарної інтеграції, країнознавчої спрямованості. Доводиться, що професійну підготовку майбутніх медичних фахівців мають пронизувати цінності діалогової педагогічної взаємодії.

Ключові слова: іноземні студенти, вищий медичний навчальний заклад, професійна підготовка, соціокультурна адаптація, соціально-культурний компонент, гуманітарні дисципліни, виховна робота.

Постановка проблеми. Фізичне, моральне й соціальне здоров'я людини визнають головним показником соціально-економічної зрілості, культури й успішності кожної держави. Динамічний розвиток медичних технологій, нагальні потреби максимально забезпечити населення якісними медичними послугами посилюють увагу до медичних спеціальностей, які можна отримати як у вітчизняних, так і в зарубіжних вищих навчальних закладах. Привабливі для іноземних вступників і українські вищі медичні навчальні заклади, у яких збережений вагомий потенціал української медичної науки і освіти, а також порівняно низька вартість навчання.

Розширення експорту освітніх послуг у сфері медицини, запит на медичну допомогу, що відповідає національним та світовим професійним стандартам, обумовлюють особливі вимоги до професійної підготовки

іноземних студентів-медиків. Результатом підготовки мають бути фундаментальні та спеціальні знання, що відповідають принципам гуманності, національним і світовим професійним стандартам, уміння виконувати професійні обов'язки, дотримуючись морально-етичних цінностей професії. Соціокультурний складник, доречно включений у навчально-виховний процес з гуманітарних дисциплін, у виховну, позааудиторну роботу, допомагає створити оптимальні умови для соціокультурної адаптації майбутніх медичних працівників.

Аналіз актуальних досліджень. На необхідності упроваджувати в освітні програми іноземних студентів основи знань про культуру інших країн, стимулювати процес діалогу культур тощо акцентується увага у програмних документах щодо мовної та культурної політики Ради Європи [4; 10; 17]. Окремі питання професійної підготовки й адаптації іноземних студентів до українського соціально-культурного простору розглядають О. Білик [2], М. Іванова [5], Л. Шпак [15], В. Груцяк, Я. Проскуркіна [11], О. Суригін [14], А. Щербакова [16]; соціокультурний аспект у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, у виховній роботі досліджують К. Антонова [1], О. Васильєва [3], І. Мельничук [8], Н. Калашнік [6].

Мета статті – узагальнити дослідницькі напрацювання й досвід вищих медичних навчальних закладів України щодо реалізації соціокультурного компонента в підготовці іноземних студентів-медиків, зокрема під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу, у виховній роботі.

Методи дослідження. Використано загальнонаукові методи: теоретичні – аналіз наукових джерел; емпіричні – спостереження за навчальним процесом, опитування викладачів та студентів для з'ясування стану сформованості соціокультурного компонента у професійній компетентності майбутніх медичних фахівців.

Виклад основного матеріалу. Окреслимо ключові поняття дослідження. Поняття «іноземні студенти» використовують на позначення іноземних громадян, які знаходяться в країні навчання та навчаються в українських вищих і середніх спеціальних навчальних закладах. Медичні факультети університетів забезпечують професійну підготовку та перепідготовку фахівців у галузі медицини та фармації. До результатів підготовки відносимо вміння виконувати специфічні медичні завдання, дотримуючись гуманності й милосердя, принципів медичної етики («Non posse» («не нашкодь»), викладених у «Клятві» Гіпократів, поваги до пацієнтів та колег, конфіденційності медичної інформації тощо. Більш успішно досягти виконання таких завдань сприяє розв'язання проблем соціокультурної, соціально-психологічної, педагогічної адаптації іноземних студентів. Зокрема, соціокультурну адаптацію характеризують як «форму взаємоприспосовування суб'єктів до соціокультурного середовища на основі

обміну духовно-практичними можливостями та результатами діяльності в конкретних адаптивних умовах» [15, 106].

Одним із вагомих чинників забезпечення соціокультурної адаптації є уведення до професійної підготовки іноземних студентів-медиків, зокрема, таких складників соціокультурного компонента, як інтеркультурний, країнознавчий, соціально-психологічний, особистісний, що забезпечують формування готовності до міжкультурного спілкування на засадах міжкультурної толерантності, адекватного сприйняття культурних відмінностей при збереженні ціннісного ставлення до культури свого народу. До навчальних дисциплін, у змісті яких відображені можливості соціокультурного компонента, відносять українську/російську мову, історію України, історію української культури, історію медицини, основи психології та основи педагогіки, філософію, соціальну медицину, зміст яких побудовано на положеннях низки методологічних підходів.

Особистісно орієнтований підхід дозволяє враховувати індивідуальні особливості, інтереси та потреби, цілі, мотивацію під час навчання, а також соціокультурні особливості й набуті іноземними студентами знання в національній школі, дає підстави створювати умови, за яких студент знаходиться в ролі повноправного учасника педагогічної дії. Використання діяльнісного підходу забезпечує більш гнучке засвоєння знань в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності. Аксиологічний підхід передбачає збагачення змісту кожної навчальної дисципліни загальнолюдськими і професійними цінностями, цінностями міжкультурної комунікації. Застосування культурологічного підходу допомагає вирішувати соціокультурні проблеми іноземних студентів з урахуванням психологічної адаптації в українському освітньому просторі.

З метою аналізу стану сформованості соціокультурного компонента у професійній компетентності майбутніх медичних фахівців нами було проведено опитування серед іноземних студентів медичного інституту Сумського державного університету. З'ясовано, що знання про культурні цінності, норми, традиції в респондентів мають фрагментарний характер, у них наявна висока емоційна та комунікативна напруженість, контакти з новим соціокультурним середовищем часто обмежені тільки побутовою сферою. Суттєво ускладнює перебування іноземних студентів двомовне середовище, яке панує у спілкуванні та мові мас-медіа м. Суми. Існує і бар'єр релігійний.

Для реалізації соціокультурного компоненту в підготовці іноземних студентів викладачам і кураторам, як показує аналіз наукових і практичних напрацювань у вищих медичних навчальних закладах [1; 3; 6; 8; 9; 12–13; 16], важливо враховувати загальний рівень культури студентів, національні особливості виховання, історичні традиції, світогляд, уявлення про майбутню професію. Особливі вимоги, як слушно зазначають Я. Проскуркіна [11],

А. Щербакова [16], ставляться до організації викладачами діалогової педагогічної взаємодії з іноземними студентами. Ідеться, зокрема, і про вміння викладачів донести до студентів складний навчальний матеріал з урахуванням їхньої ментальності; про неупередженість та повагу під час педагогічного спілкування. Важливі знання особливостей освітніх систем країн, із яких приїхали на навчання в Україну, знання білінгвальних невербальних та кінестичних засобів спілкування тощо, розуміння специфіки того чи іншого віросповідання студентів. Роль викладачів гуманітарних дисциплін, зокрема мови, української культури часто специфічна, бо саме вони зазвичай є і предметниками, і кураторами груп та допомагають вихованцям більш ефективно адаптуватися до вимог навчального процесу, організують позааудиторну роботу.

М. Іванова [5], Я. Проскуркіна [11], О. Суригін [14], Л. Шпак [15] зазначають, що представників країн південно-східної Азії викладачі характеризують як дисциплінованих, старанних і наполегливих у навчанні, толерантних у ставленні до традицій, загальноприйнятих норм моралі й моральності, разом із тим – певною мірою замкнених, із пасивною позицією, що пояснюється попереднім навчальним досвідом у національних школах, де викладач відіграє керівну й контролювальну роль. Типовими особливостями іноземних студентів країн Близького Сходу є інтерес до всього нового, до інших людей, схильність до швидкого встановлення контактів, товариськість, іноді підвищена емоційність, конфліктність та дратівливість, завищена самооцінка. Для англомовних африканських іноземних студентів характерна нестійкість настрою, скритість, схильність до більш повільного навчання, підвищена реакція на «загрозу», замріяність. Франкомовні африканські іноземні студенти відкриті для комунікації, відповідальні, працьовиті, активні, водночас схильні до тривожності.

З-поміж основних принципів, які задіюємо в навчально-виховному процесі, виділимо принципи гуманізації й міждисциплінарної інтеграції; взаємопов'язане вивчення мови і культури, включення країнознавчої і соціокультурної інформації в навчальний матеріал різних дисциплін не лише формує загальнокультурний світогляд, а й виховує ціннісне ставлення, сприяє підвищенню інтересу та мотивації до медичної професії, поглиблює уявлення про Україну, її історію, культуру, традиції, фольклор, людські взаємини, моральні норми та норми-заборони, виховує повагу до державних символів.

Аналіз опитувань іноземних студентів-медиків часто засвідчує низький рівень мотивації опанувати українську мову: пояснюють це тим, що на своїй батьківщині студента знання української мови не враховується, а володіння нею можливо знадобиться лише студентам старших курсів під час виробничої практики в медичних закладах. Причини такого стану полягає у відсутності українськоцентричного закону про українську мову. Мета діяльності освітньої громади українського медичного університету –

програмами навчальних дисциплін, виховними заходами зацікавити, спонукати іноземних студентів пізнавати світ української мови і культури.

Як показує аналіз навчальних програм з української мови як іноземної [1; 12; 13], завдання навчальної дисципліни – фаховоцентризм, забезпечення іноземного студента лінгвістичними знаннями, необхідними для опанування інших фахових предметів, формування комунікативних навичок для задоволення соціальних і громадських потреб, опрацювання оригінальних та адаптованих медичних текстів українською мовою; формування навичок професійного мовлення на компетентісних засадах, ознайомлення з основними зразками медичної документації, моделювання професійного діалогу «лікар – пацієнт». Відомо, що викладачі узгоджують зміст навчального курсу з викладачами медичних дисциплін та лікарями-практиками.

Важливий і принцип країнознавчої спрямованості: на заняттях запропоновано використовувати тексти, що ознайомлюють студентів із українською національною культурою, традиціями народу країни, у якій студенти проживають кілька років, сприяють формуванню лінгвокраїнознавчої, культурознавчої спостережливості й чутливості; соціокультурної сприйнятливості до виявлення тенденцій взаємодії загальнокультурного і національного у змісті мовленнєвої поведінки. Результатом навчальної діяльності студентів є рівень вільного спілкування в україномовному середовищі, що сприяє кращій адаптації, дозволяє знаходити спільну мову з місцевими мешканцями, уникати конфліктів, пов'язаних із культурними, ментальними, релігійними тощо розбіжностями.

На заняттях іноземним студентам викладачі пропонують теми, пов'язані із соціокультурними та побутовими ситуаціями в нових умовах: «Мій університет», «Мій гуртожиток», «У деканаті», «Київ – столиця України», «Україна – європейська держава» тощо, професійними ситуаціями («Сімейний стан хворого», «Анамнез захворювання»). Для поглиблення мовних знань, забезпечення виховання морально-етичних поглядів Я. Проскуркіна [11] пропонує тексти про видатних українських лікарів-учених, зокрема про О. Богомольця (основоположника вітчизняної школи патофізіології), В. Філатова (відомого українського вченого-офтальмолога), М. Амосова (видатного українського кардіохірурга, основоположника біокібернетики в Україні), В. Караваєва (одного із засновників вітчизняної хірургії, талановитого хірурга-офтальмолога) та ін.

На взаємозв'язку медицини з духовними традиціями побудовано заняття з історії української культури. Для полегшення розуміння іноземними студентами культурних особливостей України фахівці радять проводити зіставлення з рідною культурою суб'єктів учіння, знаходити спільні риси в культурному надбанні України та рідних для студентів країн, акцентувати увагу на самобутності кожної із культур [8]. Вивчення й обговорення

історичних аспектів культурного розвитку української держави, історії становлення державності дає можливість інтегрувати іноземних студентів в український соціум, сприяє кращому порозумінню з викладачами інших дисциплін, українськими студентами, корінним населенням.

Наприклад, у Тернопільському державному медичному університеті ім. І. Я. Горбачевського на занятті «Українська культура як духовний феномен» викладачі демонструють зразки фото- та відеозображення культурних досягнень українського народу: живопису, архітектурних пам'яток, зразки народно-ужиткового мистецтва, музичні твори [8]. Через ознайомлення з текстами, у яких представлено традиції збереження і зміцнення фізичного, морального й соціального здоров'я українців та представників інших національностей як джерела благополуччя людини, опис творів музики, художньої літератури, кінострічок, архітектури, у яких розкрито благородність медичної професії, її етику й естетику, психотерапевтичний ефект, студенти глибше усвідомлюють потребу й авторитет свого фахового покликання.

Фахівців хвилює і низка проблем у викладанні української мови як іноземної: викладач повинен вільно володіти англійською мовою, однак часто іноземні студенти не володіють англійською мовою; у спілкуванні «змішують» і російську, і українську мови [1]. Не напрацьована технологія створення підручника, навчальних посібників, лінгвокраїнознавчих словників, нових форм країнознавчої наочності [9].

Соціокультурний компонент пронизує позааудиторну, виховну роботу у вищих медичних навчальних закладах; мета виховних заходів – особистісне і професійне зростання майбутніх медичних фахівців, які усвідомлюють загальнолюдські морально-етичні цінності, професійний обов'язок, честь і гідність, і яким притаманні такі риси, як гуманність, співчуття, доброзичливість, альтруїзм, милосердя, оптимізм, наполегливість, відповідальність, дисциплінованість тощо. Доцільним у роботі з іноземними студентами є метод екскурсії: залучаємо студентів до подорожей містом, Україною і світом, зокрема, і через віртуальні екскурсії до Національного музею історії медицини (м. Київ), у якому зберігаються науково-методичні, аудіовізуальні, художньо-технічні експонати, Національного музею-садиби імені М. Пирогова (м. Вінниця), музею-аптеки і музею історії медицини Галичини імені Мар'яна Панчишина (м. Львів) з подальшим обговоренням побаченого. Студенти-іноземці є учасниками концертів, присвячених знаменним датам і національним святкам, вечорів народних пісень, поетичних конкурсів, днів національної кухні. Такі заходи значною мірою збагачують внутрішній естетичний світ особистості, заохочують прагнення до прекрасного, підвищують рівень культурних та історичних знань, формують позитивний образ країни. Доцільно залучати іноземних студентів до волонтерських проектів,

шефської співпраці з реабілітаційним центром, оздоровчо-просвітницьких заходів, що дозволяють більш чітко усвідомити важливі етичні категорії відповідальності, обов'язку, милосердя. Спільні з вітчизняними студентами тематичні заходи нівелюють страх спілкування з носіями інших мов, знайомлять не тільки з мовою, а й з культурою українського народу, виводять студентів на новий рівень спілкування, організують дозвілля.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, на основі аналізу культурологічних, педагогічних джерел; спостереження за навчальним процесом, опитувань викладачів та студентів приходимо до висновків. Одним із вагомих чинників забезпечення соціокультурної адаптації є уведення до професійної підготовки іноземних студентів-медиків, зокрема, таких складників соціокультурного компонента, як інтеркультурний, країнознавчий, соціально-психологічний, особистісний, що забезпечують формування готовності до міжкультурного спілкування на засадах міжкультурної толерантності, адекватного сприйняття культурних відмінностей при збереженні ціннісного ставлення до культури свого народу.

Для реалізації соціокультурного компоненту в підготовці іноземних студентів-медиків викладачам і кураторам важливо враховувати загальний рівень культури студентів, національні особливості виховання, історичні традиції, світогляд, уявлення про майбутню професію. Особливі вимоги ставляться до організації викладачами гуманітарних дисциплін діалогової педагогічної взаємодії з іноземними студентами, що сприяє більш ефективній адаптації до вимог навчального процесу, організації виховної роботи. З-поміж основних принципів, які задіюємо в навчально-виховному процесі, – принципи гуманізації і міждисциплінарної інтеграції, країнознавчої спрямованості; серед методологічних підходів – особистісно орієнтований, компетентісний, культурознавчий, аксіологічний, діяльнісний. Завдання гуманітарних дисциплін – фаховоцентризм, формування в іноземного студента комунікативних навичок для задоволення соціальних і громадських потреб, опрацювання оригінальних та адаптованих медичних текстів українською мовою; формування навичок професійного мовлення на компетентісних засадах, ознайомлення з основними зразками медичної документації, моделювання професійного діалогу «лікар- пацієнт». Соціокультурний компонент пронизує виховні заходи, що спрямовані на особистісне зростання майбутніх медичних фахівців. Соціокультурний складник, доречно включений у навчально-виховний процес з гуманітарних дисциплін, у виховну, позааудиторну роботу, допомагає створити оптимальні умови для соціокультурної адаптації майбутніх медичних працівників, сприяє формуванню фундаментальних та спеціальних знань, умінь виконувати професійні обов'язки, дотримуючись морально-етичних цінностей професії.

Перспективу подальших наукових розвідок убачаємо в дослідженні педагогічних умов упровадження соціокультурного компонента у професійну підготовку іноземних студентів-медиків у вищих навчальних закладах України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова К. В. Вплив дисциплін гуманітарного блоку на процес адаптації іноземних студентів на початковому етапі навчання у медичних університетах України / К. В. Антонова // Педагогічний дискурс. Вип. 12, 2012. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/peddysk/2012_12/antonova.pdf.
2. Білик О. М. Соціалізація іноземних студентів як педагогічна проблема / О. М. Білик // Вісник Харківської державної академії культури. – 2014. – Вип. 43. – С. 281–289. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2014_43_38
3. Васильєва О. В. Сучасні аспекти виховної роботи з іноземними студентами у вищих медичних навчальних закладах України / О. В. Васильєва // Humanities and social sciences : problems and prospects in the context of globalization. Collection of Conference Papers of International Scientific-Practical Conference (28.01.2015, the United Kingdom, London). – u-conferences.org / Centre for Scientific and Practical Studies, 2015. – P. 16–20.
4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання д. пед. н., проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Иванова М. А. Социально-психологическая адаптация иностранных студентов к высшей школе России : дис. ... д-ра психолог. наук : 19.00.05 – социальная психология / Иванова Маргарита Александровна ; С.-Петерб. гос. техн. ун-т. – СПб., 2001. – 353 с.
6. Калашнік Н. В. Структура міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів – майбутніх медиків / Н. В. Калашнік // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2014. – № 3. – С. 104–110. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_3_19.
7. Концепція виховної роботи зі студентами ДЗ «Луганський державний медичний університет» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kr.farm-bad.ru/>
8. Мельничук І. М. Особливості викладання курсу «Історія української культури» іноземним студентам-медикам [Електронний ресурс] / І. М. Мельничук, Л. М. Романишина, О. В. Яцишина // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2012. – № 2. – С. 114–118. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2012_2_23
9. Паламар Л. Принципи укладання підручника з української мови для іноземних студентів / Л. Паламар // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. пр. – Львів, 2008. – Вип. 3. – С. 40–47.
10. Проект концепції мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України [Електронний ресурс] // Громадянське суспільство і влада. – Режим доступу : http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/consult/old/show_bill/2031.
11. Проскуркіна Я. І. Допрофесійна підготовка іноземних абітурієнтів до навчання в медичних університетах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Проскуркіна Яна Іванівна ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – Київ, 2014. – 23 с.

12. Робоча навчальна програма навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» (для англомовних студентів I – II курсів стоматологічного факультету) / укл. Чикайло І. В. // Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2014. – 35 с.

13. Робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / укл. О. С. Черемська, Г. Г. Гайдамака. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 45 с.

14. Сурыгин А. И. Основы теории обучения на неродном для учащихся языке / Сурыгин А. И. – СПб. : Златоуст, 2000. – 230 с.

15. Шпак Л. Л. Социокультурная адаптация : сущность, направления, механизмы реализации : дисс. ... докт. социолог. наук / Л. Л. Шпак. – Кемерово, 1992. – 398 с.

16. Щербакова А. В. Педагогічні умови формування полікультурної компетентності студентів-медиків / А. В. Щербакова // Соц. Педагогіка : теорія та практика. – 2014. – № 2. – С. 68–75.

17. Common European Framework of Reference for Language Learning and Testing : Council of Europe. – Cambridge University Press. – 2001. – 260 p.

REFERENCES

1. Antonova, K. V. (2012). Vplyv dystsyplin humanitarnoho bloku na protses adaptatsii inozemnykh studentiv na pochatkovomu etapi navchannia u medychnykh universytetakh Ukrainy [The impact of humanitarian disciplines unit on the adaptation of foreign students at the initial phase of training in medical universities of Ukraine]. *Pedahohichnyi dyskurs, vypusk 12*. Retrieved from: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/peddysk/2012_12/antonova.pdf. [In Ukrainian].

2. Bilyk, O. M. (2014). Sotsializatsiia inozemnykh studentiv yak pedahohichna problema [Socialization of foreign students as a pedagogical problem]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury, 43*, 281–289. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2014_43_38. (In Ukrainian).

3. Cheremska, O. S., Haidamaka, H. H. (2014). *Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny "Ukrainska mova (za profesiinym spriamuvanniam)" dlia inozemnykh studentiv usikh napriamiv pidhotovky vsikh form navchannia [The work program of discipline "Ukrainian language (for professional purposes)" for foreign students training in all areas of learning]*. Kharkiv: Vyd. KhNEU im. S. Kuznetsia.

4. Common European Framework of Reference for Language Learning and Testing: Council of Europe (2001). Cambridge University Press.

5. Chykailo, I. V. (2014). *Robocha navchalna prohrama navchalnoi dystsypliny "Ukrainska mova yak inozemna" (dlia anhlovnykh studentiv I – II kursiv stomatolohichnoho fakultetu) [Syllabus of discipline "Ukrainian language as a foreign language" (for English-speaking students of I – II courses of dental faculty)]*.

6. Ivanova, M. A. (2001). *Sotsialno-psykholohycheskaia adaptatsiia inostrannykh studentov k vysshei shkole Rossii [Socio-psychological adaptation of foreign students in Russian higher education]* (D. diss (soc. psyk.). S.-Petersburg. state technological university, SPb. [In Russian].

7. Kalashnik, N. V. (2014). Struktura mizhkulturnoi komunikativnoi kompetentnosti inozemnykh studentiv – maibutnykh medykyv [The structure of the intercultural communicative competence of foreign students – future doctors]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka: Pedahohika, 3*, 104–110. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNP ped_2014_3_19. [In Ukrainian].

8. *Kontsepsiia vykhovnoi roboty zi studentamy DZ "Luhanskyi derzhavnyi medychnyi universytet"* [The concept of educational work with students of DZ "Lugansk State Medical University"]. Retrieved from: <http://kr.farm-bad.ru/> [In Ukrainian].

9. Melnychuk, I. M. (2012). Osoblyvosti vykladannia kursu "Istoriia ukrainskoi kultury" inozemnym studentam-medykam [Features of teaching "History of Ukrainian Culture" foreign medical students]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka: Pedahohika*, 2, 114–118. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2012_2_23 (In Ukrainian).

10. Nikolaeva, S. Y. (2003). *Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia* [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment]. Kyiv: Lenvit.

11. Palamar, L. (2008). Pryntsypy ukladannia pidruchnyka z ukrainskoi movy dlia inozemnykh studentiv [Principles conclusion textbook on Ukrainian language for foreign students]. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi*, 3, 40–47. [In Ukrainian].

12. Proekt kontsepsii movnoi osvity inozemtsiv u vyshchych navchalnykh zakladakh Ukrainy [The draft concept of language education of foreigners in higher educational institutions of Ukraine]. *Hromadianske suspilstvo i vlada*. Retrieved from: http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/consult/old/show_bill/2031. [In Ukrainian].

13. Proskurkina, Ya. I. (2014). *Doprofesiina pidhotovka inozemnykh abituriientiv do navchannia v medychnykh universytetakh* [Professional training of foreign students to study at medical university]. (Abstract of the PhD. Diss. (ped. sci). National academy of pedagogical sciences of Ukraine, Kyiv.

14. Shcherbakova, A. V. (2014). Pedahohichni umovy formuvannia polikulturnoi kompetentnosti studentiv-medykiv [Formation of pedagogical conditions of multicultural competence of medical students]. *Sots. pedahohika: teoriia ta praktyka*, 2, 68–75.

15. Shpak, L. L. (1992). *Sotsyokulturnaia adaptatsiia: sushchnost, napravleniia, mekhanizmy realizatsii* [The socio-cultural adaptation: the nature, direction, mechanisms for implementation]. (D. diss (soc. sc.). Kemerovo.

16. Suryhyn, A. I. (2000). *Osnovy teorii obuchenyiia na nerodnom dlia uchashchikhsia yazyke* [Fundamentals of the theory of learning for students in their native language]. SPb.: Zlatoust.

17. Vasyliieva, O. V. (2015). *Suchasni aspekty vykhovnoi roboty z inozemnymy studentamy u vyshchych medychnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy* [Modern aspects of educational work with foreign students in medical schools of Ukraine]. Humanities and social sciences: problems and prospects in the context of globalization. Collection of Conference Papers of International Scientific-Practical Conference, the United Kingdom, London, (pp. 16–20). Retrieved from: u-conferences.org / Centre for Scientific and Practical Studies.

РЕЗЮМЕ

Семенов Е. Социокультурный компонент в подготовке иностранных студентов-медиков.

В статье на основе анализа научных источников и практического опыта обобщены направления реализации социокультурного компонента в подготовке иностранных студентов-медиков в университетах Украины: при изучении дисциплин гуманитарного цикла, в воспитательной работе. Акцентировано внимание на преподавании курсов украинского языка как иностранного, украинской культуры с учетом положений личностно ориентированного, компетентностного, культуроведческого, аксиологического, деятельностного методологических подходов, принципов гуманизации, междисциплинарной интеграции,

страноведческой направленности. Доказывается, что профессиональную подготовку будущих медицинских специалистов пронизывают ценности диалогового педагогического взаимодействия.

Ключевые слова: *иностранные студенты, высшее медицинское учебное заведение, профессиональная подготовка, социокультурная адаптация, социально-культурный компонент, гуманитарные дисциплины, воспитательная работа.*

SUMMARY

Semenog O. Socio-cultural component in the training of foreign medic students.

On the basis of analysis of scientific sources and practical experience the areas of socio-cultural component implementation in the training of foreign medic students at the universities in Ukraine are generalized, particularly in the study process of humanitarian disciplines and during the educational work.

It is proved that one of the factors of socio-cultural adaptation ensuring is input to the training programs of foreign medical students, particularly, those ingredients of socio-cultural component as intercultural, geographic, social, psychological, personal, that form readiness for intercultural communication on the principles of intercultural tolerance, adequate perception of cultural differences while maintaining the value attitude to the culture of nation.

The attention is focused on teaching courses of Ukrainian language as foreign, Ukrainian culture on the basis of personality oriented, competency, cultural, axiological and active methodological approaches, principles of humanization, interdisciplinary integration, and geographic orientation. The task of the humanities is to formation of the professionalism of a foreign student, the formation of his professional competence in speech and communication, in order to meet social and civic needs.

It is proved the importance of the humanities teacher's organization of interactive educational interaction with foreign students, which contributes to their more effective adaptation to the educational process. Socio-cultural component permeates extracurricular, educational work.

The purpose of the educational measures is a personal growth of future medics as professionals, who understand universal moral and ethical values, professional duty, honor and dignity and who has such features as humanity, compassion, kindness, altruism, optimism, perseverance, responsibility, discipline.

The prospect for further research is seen in the study of pedagogical conditions of implementation of the socio-cultural component in the training of foreign medical students in higher education institutions of Ukraine.

Key words: *foreign students, high medical schools, professional training, social and cultural adaptation, social and cultural component, humanities, educational work.*

УДК 34:378.091.2:343.82(477)

Любов Сітовська

Приватний вищий навчальний заклад
«Академія рекреаційних технологій і права»
orcid iD 0000-0002-4510-1046

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Автором розглядаються методичні аспекти підготовки майбутніх юристів до професійної діяльності в пенітенціарній системі України в умовах сучасного вищого